

Uzayın Barışçıl Amaçlı Kullanımı ve Uzay Hukuku

Mehmet Erkan KILLIOĞLU¹

Öz

Uzayın kullanımı ve keşfi faaliyetlerinin temelinde yatan hukuki kavramlardan biri de uzayın barışçıl amaçlarla kullanımı ve bu kullanımın evrensel bir ilke olarak kabul edilmesi gerekliliğidir. Ancak Barışçıl Kullanım kavramının uzay aktörleri tarafından, uzay araştırmaları ve keşif faaliyetleri için neredeyse evrensel bir kural, yasal gereklilik olarak kabul edilse de bu terimin üzerinde uzlaşmış ve genel kabul görmüş bir tanımı yoktur. Bu sorunlu bir durumun ortaya çıkmasına yol açmaktadır zira devletler uzay güvenliğiyle kendi ulusal güvenliklerine yönelik yeni yaklaşımlar geliştirdikleri ve bu durumla irtibatlı olarak yasal yükümlülüklerini yeniden tanımladıkları için terimin içeriği sürekli değişmektedir. Dolayısıyla, hukuki terminoloji statik olsa da altta yatan anlayış ve politikalar, devletlerin uluslararası yükümlülüklerini nasıl yorumladıkları noktasında dinamik değişimleri beraberinde getirmektedir. Bu çalışma, devletlerin uzayı barışçıl amaçlarla kullanma yükümlülüğünü nasıl yorumladıklarını ve yasal yükümlülüklerini yeniden tanımlamaları sonrasında değişen uzay güvenliği anlayışlarını inceleyecektir. Bu kapsamda, uzayın barışçıl amaçlı kullanımının yasal içeriğinin erozyona uğradığı iddialarına da değinilecektir. Çalışmada temelde, uluslararası uzay hukukunda kullanılan barışçıl kullanım ve barışçıl amaçlar gibi hukuki terimlerin içeriğinin ve devletler tarafından anlaşılması ve yorumlamalarının değiştiğini savunulmaktadır. Uzay Çağı'nın ilk başlarında kullanıldığı şekliyle Barışçıl Amaçlı kullanım, yalnızca BM Şartı'nın güç kullanımına ilişkin yasaklarını değil, aynı zamanda devletler tarafından genel kabul gören bir dizi örf ve âdet uluslararası hukuku ilkesini de kapsamıştır. Sonuç olarak, Uzayı barışçıl amaçlarla kullanma yükümlülüğüne ilişkin devletlerin yaklaşımlarında yorumlarında zaman içerisinde değişimler ve farklılaşmalar yaşansa da uzay hukuku ve bu hukuk sisteminin temelini oluşturan 1967 tarihli Dış Uzay Antlaşması noktasında geri dönüşü olmayan noktanın aşıp aşılmadığı konusu halen tam olarak netleşmiş değildir.

Anahtar Kelimeler: 1967 Dış Uzay Antlaşması, Uzay Hukuku, Uzayın Barışçıl Amaçlı Kullanımı

Jel Kodu: F5, F53, F55

Peaceful Use of Space and Space Law

Abstract

One of the legal concepts underlying the use and exploration of space is the peaceful use of space, and the necessity of recognizing this use as a universal principle. However, while the concept of Peaceful Use is almost universally accepted by space actors as a rule and legal requirement for space exploration, there is no generally accepted definition of the term. This creates a problematic situation because the term's content is constantly evolving as states develop new approaches to space security and their national security, and redefine their legal obligations accordingly. Therefore, while the legal terminology may be static, the underlying understanding and policies bring about dynamic changes in how states interpret their international obligations. This study will examine how states interpret the obligation to use space for peaceful purposes and the evolving understanding of space security following their redefinition of their legal obligations. In this context, it will also address claims that the legal content of peaceful uses of space has eroded. The study fundamentally argues that the content of legal terms such as "peaceful use" and "peaceful purposes" used in international space law, as well as their understanding and interpretation by states, has changed dramatically. Consequently, while states' approaches and interpretations of the obligation to use space for peaceful purposes have evolved over time, the question of whether the point of no return has been passed regarding space law and the 1967 Outer Space Treaty, which forms the basis of this legal system, remains unclear.

Keywords: Outer Space Treaty of 1967, Space Law, Peaceful Use of Space

Jel Codes: F5, F53, F55

¹ Sorumlu Yazar/Corresponding Author: Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, Çanakkale, Türkiye. E-posta: mehmeterkank@comu.edu.tr Orcid no: 0000-0002-3146-2609

Extended Abstract

Introduction

Space law is defined simply as the customary law governing the space-related activities of states. Another definition is that it is the branch of international law governing the activities of states in space. Space law aims to regulate interstate relations in space research and exploration, define the rights and responsibilities of states arising from space activities, and ensure that the use and exploration of space are accessible and beneficial to all nations. Before the Outer Space Treaty entered into force, which forms the foundation of space law and was first signed in 1967, different views were put forward regarding the legal status and regime of space. At this point, the debate centered on whether space should be subject to a “Res Nullius” regime, under which anyone could own, declare sovereignty, and property rights and consequently acquire property in space and on celestial bodies, or a “Res Communis” regime, under which space is humanity's common heritage, a common property, and can be used jointly, making it legally impossible for states to declare sovereignty, nor for states or individuals to establish property rights. The views that emerged from these debates initiated the process that led to the Outer Space Treaty, which in turn laid the foundations of space law.

Discussions regarding the legal regime of space began in the Space Age when the Soviet Union launched Sputnik I, the first man-made satellite, into Earth orbit in 1957. Sputnik I was followed by the launch of Sputnik II. The US responded to these Soviet attempts by launching Explorer-I in 1958. Consequently, the Cold War rivalry spilled over into space. Furthermore, the intensified competition between the two sides after the Soviet Union sent Yuri Gagarin into space in 1961, the first human spaceflight, and Neil Armstrong's arrival on the moon in 1969, along with the threatening outlook of the space race for the international community, highlighted the necessity of establishing regulatory rules related to space and accelerated the process of establishing space law. A series of treaties, the first of which was the Outer Space Treaty signed in 1967, were enacted to limit the growing competition between the United States and the Soviet Union on Earth. As we mentioned before, these treaties laid the foundation for space law. These treaties recognized the principle that outer space would be used by states for peaceful purposes to limit Cold War rivalries. The term peaceful use was first used in international forums in UN General Assembly resolution 1348 (XIII) of 1958, “Problem of the Peaceful Uses of Outer Space”. This resolution was the first General Assembly resolution to address states' space activities. Since then, “peaceful use” or “peaceful purpose” has become a threshold condition for states engaged in space activities. This section will briefly summarize the evolution of the term and its legal implications in the space field.

While peaceful use emerged as a legal limitation on states' space activities at the dawn of the space age, it has never been codified as a treaty term applicable to all of outer space. The 1967 Outer Space Treaty used the phrase in its Preamble but operationalized the term in Article IV solely with respect to the Moon and other celestial bodies, which are to be used exclusively for peaceful purposes. While states may not have sought to operationalize the term as applicable to all of outer space through positive treaty law, this did not exclude peaceful purposes as a legal obligation within the international legal framework governing the exploration and use of outer space. Indeed, as a result, the term has become a kind of fundamental norm for states' space activities. Whether a space activity is peaceful or not has become the threshold for determining its legality, and non-peaceful activities have been effectively deemed illegal. This is, of course, an interesting situation, as the Outer Space Treaty served as a constitution for space activities. It still serves this function today, even being referred to as the Magna Carta of space exploration. Despite all this, however, the Outer Space Treaty never fully and precisely defined the fundamental legal requirements for space activities. This stems from the Cold War, when Space Law emerged.

Method

One of the legal concepts underlying the use and exploration of space is the peaceful use of space and the necessity of recognizing this use as a universal principle. However, while the concept of Peaceful Use is almost universally accepted by space actors as a rule and legal requirement for space exploration and discovery activities, there is no generally accepted definition of this term. This creates a problematic situation because the content of the term is constantly evolving as states develop new approaches to space security and their national security, and redefine their legal obligations accordingly.

The diversification of actors involved in space exploration, driven by changes in the international system, has raised hopes for the economic development of space. However, this has not diminished the influence of states or eliminated their role in the international system. Furthermore, state sovereignty will become a key issue within the international system as space becomes a part of the international system. This could undermine the discourse and willpower for the peaceful use of space. States have been, and continue to be, the most important developers and users of space technology for military purposes and intelligence gathering. States also conduct much of the fundamental scientific research. Furthermore, states engaged in space exploration are encouraging their civilian organizations to invest in this research to reduce the cost of space exploration and appear willing to undertake facilitating and regulating space-related economic activities (Leib, 2015: 1-2). However, space-centered economic activities will require the establishment of clear property rights and, consequently, the restructuring of the existing international legal regime for space. Both state practices and international law will need to evolve to adapt to these new realities within the existing realm of state sovereignty. These factors will also impact the peaceful uses of space. This article will examine how this impact will occur.

Result and Discussion

In conclusion, although states' approaches and interpretations of the obligation to use space for peaceful purposes have changed and diversified over time, it is still not fully clear whether the point of no return has been passed regarding space law and the 1967 Outer Space Treaty, which forms the basis of this legal system. It appears that during the Cold War, when the Outer Space Treaty entered into force, states viewed both political and legal frameworks as the most appropriate solution for the peaceful use of space and the limitation of its military use, due to the unique characteristics and circumstances of that period.

This is because the military competition experienced during the Cold War, which spilled over into space and became even more destructive, was attempted to be removed from this equation to prevent the addition of new areas that could trigger a conflict that would have no winners for either camp. This, of course, does not mean a complete ban on military vehicles in space or the prevention of their use for military purposes. The method found to maintain the status quo was formulated with the rhetoric of the peaceful use of space. The two major superpowers, the United States and the Soviet Union, sought to implement this solution, which they had the opportunity to adopt, without limiting their own freedom of action. To prevent the discourse of the peaceful use of space from devolving into a competition for territorial conquest and control of strategic locations, it was supported by additional regulations such as the Common Heritage of Humanity, the Prohibition of Ownership in Outer Space, and the Non-Appropriation Rule. In addition to these, the United Nations has also attempted to contribute to space security through projects such as the UNCOPUOS Long-Term Sustainability Guidelines. However, it is clear that without direct action and good-faith negotiations on matters directly related to space security, the relative stability established solely through rhetoric of peaceful purposes and uses will be virtually impossible to maintain. Real and satisfactory progress is unlikely to be made on this point. Currently, major space actors involved in space exploration and research appear to be actively attempting to obstruct, stall, and hinder such discussions or negotiations. This situation is likely to continue as the global order continues to be disrupted by the Information Age that emerged after the Cold War.

GİRİŞ

Uzayın kullanımı ve keşfi faaliyetlerinin temelinde yatan hukuki kavramlardan biri de uzayın barışçıl amaçlarla kullanımı ve bu kullanımın evrensel bir ilke olarak kabul edilmesi gerekliliğidir. Ancak barışçıl kullanım kavramının uzay aktörleri tarafından, uzay araştırmaları ve keşif faaliyetleri için neredeyse evrensel bir kural, yasal gereklilik olarak kabul edilse de bu terimin üzerinde uzlaşılmış ve genel kabul görmüş bir tanımı yoktur. Bu sorunlu bir durumun ortaya çıkmasına yol açmaktadır zira devletler uzay güvenliğiyle kendi ulusal güvenliklerine yönelik yeni yaklaşımlar geliştirdikleri ve bu durumla irtibatlı olarak yasal yükümlülüklerini yeniden tanımladıkları için terimin içeriği sürekli değişmektedir. Dolayısıyla, hukuki terminoloji statik olsa da altta yatan anlayış ve politikalar, devletlerin uluslararası yükümlülüklerini nasıl yorumladıkları noktasında dinamik değişimleri beraberinde getirmektedir.

Uzay araştırmaları konusu, değişen siyasi ve askeri konjonktür sebebiyle mevcut statükoyu bozacak yeni yaklaşımlara sahne olmaktadır. Bunun da temel sebeplerinden birisi de uzayın sahip olduğu devasa kaynaklardır. Beraberinde getireceği risklere rağmen uzay devletler, özel şirketler ve kişilerin ilgisini her geçen gün daha fazla celbetmektedir. Bu durum da uzay araştırmalarının başladığı Soğuk Savaş döneminde askeri, güvenlik öncelikli rekabete dayalı olarak kurulan sistemin ve uzayın barışçıl amaçlı kullanımına dayalı statükonun değişmesine yol açabilecektir.

Uzay araştırmalarına katılan aktörlerin uluslararası sistemde yaşanan değişiklikler sonucunda çeşitlenmesi, uzayın ekonomik gelişimi için umutları artırmıştır fakat bu durum devletlerin etkisini azaltmamış ve uluslararası sistemde oynadıkları rolü de ortadan kaldırmamıştır. Ek olarak devlet egemenliği, uzayın da uluslararası sistemin bir parçası haline gelmesi sonucunda uluslararası sistemin önemli konu başlıklarından biri haline gelecektir. Bu da uzayın barışçıl amaçlarla kullanımı söylemini ve iradesini sarsabilecektir. Zira devletler, askeri amaçlar ve istihbarat toplama görevleri sebebiyle uzay teknolojisinin en önemli geliştiricileri ve kullanıcıları olmuştur ve olmaya da devam etmektedir. Devletler yine temel bilimsel araştırmaların çoğunu yürütmektedir. Ek olarak uzay araştırmaları ile iştigal eden devletler, uzay araştırmalarının maliyetini düşürmek için sivil kuruluşlarının bu araştırmalara yatırım yapmasını teşvik etmektedir ve uzay kaynaklı ekonomik faaliyetleri kolaylaştırıcı, düzenleyici işlevler üstlenmeye istekli gözükmemektedir (Leib, 2015:1-2). Ancak, uzay merkezli ekonomik faaliyetler, açık mülkiyet haklarının oluşturulmasını ve dolayısıyla uzay için mevcut uluslararası hukuki rejimin yeniden yapılandırılmasını gerektirecektir. Mevcut devlet egemenliği alanındaki bu yeni gerçekliklere uyum sağlamak için hem devlet uygulamalarının hem de uluslararası hukukun gelişmesi gerekecektir. Bu sayılanlar da uzayın barışçıl amaçlı kullanımını etkileyecektir. (Leib, 2015:2). Bu durum uzay hukuku ve onu oluşturan antlaşmalarda tam olarak tanımlanmayan kavramlar sebebiyle belirsiz kalmakta ve uzay hukukunu da değişime zorlamaktadır. Bahsi geçen kavramların belirsiz doğası bu değişimin itici gücüdür zira hâlihazırda yürürlükte oldukları için konu ile ilgili önemli bir kısıtı oluşturmaktadır. Mevcut gelişmelere yönelik düzenlemelerin olmaması da uzay hukukunun işlevselliğin sorgulanmasına sebep olmaktadır. Bu duruma en güzel örnek de ABD Başkanı Donald Trump'ın ilk döneminde, 6 Nisan 2020 tarihinde yayınlanan kararnamedir. Bu kararname ile ABD açıkça 1979 tarihli, uzay hukukunun da temelini oluşturan antlaşmalardan birisi olan Ay Antlaşması'nı “ne imzaladığı ne onayladığını” ve “uzayı evrensel ortak varlık” kabul etmediğini ilan etmiştir (Balci, 2020:2100).

Çalışmanın ortaya çıkmasını sağlayan soru, uzay hukukunun, teknoloji ve uluslararası siyaset alanında yaşanan değişimlere nasıl bir tepki vereceği, bu durumu uzayın barışçıl amaçlı kullanımı söylemi ve prensibini nasıl etkileyeceği olmuştur. Zira

uzay hukukunun temelini oluşturan yapı ve temel çerçeve Soğuk Savaş döneminin şartlarında ortaya çıkmıştır. Bu dönemde iki kutuplu, dehşet dengesi ile istikrarı sağlanan uluslararası sistemde yaşanan gerginliklerin topyekûn bir yıkıma yol açmaması ve uzayın yeni bir savaş, fetih, işgal ve rekabet alanı haline gelmemesi için hassasiyet gösterilerek oluşturulmuştur. Temel metinler oluşturulurken bu hassasiyetler gözetilmiştir. Bu durum antlaşma metinlerinde sarihtir. Ancak Soğuk Savaş Sovyetler Birliği'nin dağılması ile sona ermiş, uluslararası sistemin şartları değişmiştir. Bu değişim yeni rekabetleri (ABD-Çin, Rusya ve Hindistan, ESA, Japonya vb.) ortaya çıkarmıştır. Bu rekabetler eski hukuki yapı kontrol altında tutulmaya çalışılsa da değişim yine uzay yarışına yeni katılan devletlerce dolaylı uygulamalarla (örneğin 2015 tarihli US Space Act) dayatılmaktadır. Bu değişim kaçınılmazdır. Uzay her ne kadar insan algısına göre kendisi ve kaynakları sonsuz olsa da insanın irrasyonel ve doyumsuz doğası gereği devletler ve özel aktörler öncelikli olarak ulaşılabilir alanda hâkimiyet ve egemenlik kurma yarışına gireceklerdir. Bu aktörler kazanımlarını kullanma ve sahiplenme yoluyla garanti altına almak isteyecektir zira klasik uzay hukuku bu şekilde kaynakların iktisabına karşı çıkmış, uzayı insanlığın ortak malı, mirası olarak isimlendirerek bu duruma engel olmaya çalışmıştır. Ancak yaşanan değişimlerin en iyi ihtimalle bu kuralları değiştirmeye zorlayacağı, aksi bir durumda ilga edeceğini beklemek yanlış olmayacaktır. Uzayın barışçıl amaçlı kullanımı hususunun da bu durumdan etkileneceği açıktır. Bu çalışmada değişime zorlanan uzay hukuku ve uzayın barışçıl amaçlı kullanımı hakkında temel bilgilere ve kavramlara değinilecek ve bu süreçle ilgili bazı öngörülerde bulunmaya ve sürecin muhtemel gelişimi analiz edilmeye çalışılacaktır.

Bu çalışma ile bahsi geçen konudaki bilimsel bilgi birikime kronolojik ve betimleyici bir yöntem kullanarak konu hakkında bilgi sahibi olmak isteyenlere yardımcı olmak ve yapılacak bilimsel analizlere gerekli olan bilimsel ve fikri altlığı sağlamak çalışmanın kaleme alınmasında gözetilen amaçlardandır. Bu amaçla hazırlanan çalışmada nitel doküman analizi yöntemini benimsemekte olup, BM kararları, antlaşma metinleri ve seçilmiş devlet pratikleri yorumlayıcı yaklaşımla incelenmiştir. Çalışmada öncelikle “barışçıl kullanım/barışçıl amaç” terimlerinin kanuni dayanaklarını ve terimin yasal içeriğinin tarihsel gelişimine değinilecektir. Ardından, uzayın barışçıl amaçlı kullanımı ve bu kullanımın dikte ettiği yükümlükleri etkileyen uzay güvenliğindeki güncel tartışmalar ve eğilimler açıklanacaktır. Son olarak, bu çalışmada barışçıl amaçların kapsamının genişlemesinin altında yatan varsayımları ve varsayımları zayıflatan yeni teknolojiler yüzünden, devletlerin uzayın barışçıl amaçlı kullanımı yükümlülüğüne yönelen tehditlere değinilecektir.

1. UZAY HUKUKU VE UZAYIN BARIŞÇIL AMAÇLI KULLANIMI YÜKÜMLÜLÜĞÜ

Uzay hukuku, kısaca devletlerin uzayla ilgili faaliyetlerini düzenleyen gelenek hukuku olarak tanımlanmaktadır. Bir başka tanıma göre de devletlerin uzaydaki faaliyetlerini düzenleyen uluslararası hukuk dalıdır. Uzay hukuku ile uzay araştırmaları ve uzayın keşfi çalışmalarında devletlerarası ilişkilerin düzenlenmesi, devletlerin uzaydaki faaliyetlerden doğan hak ve sorumluluklarının tanımlanması, uzayın kullanımının ve keşfinin tüm ulusların erişimine ve faydasına açık olmasının amaçlandığı ifade edilmiştir (Tütüncü, 2011:979; Tronchetti, 2013; Lyall & Larsen, 2018:1). Bu noktada uzayın tanımlanması konusu karşımıza çıkmaktadır. Bu kapsamda dış uzayın neresi olduğu, dünya atmosferinin nerede sonlandığı ve yeryüzü ile olan sınırının nerede başladığı önemli bir tartışma konusu olmuştur. Konu ile ilgili farklı görüşler ve yorumların ortaya çıkması sebebiyle genel kabul görmüş bir tanımlama yoktur. Uluslararası hukukta hava sahası – uzay sahası ayrımı bulunmadığı gibi, uzay hukukunda da yoktur (Meray, 1964:130-140). Bu da uzay hukuku konusunda karşımıza çıkan eksikliklerden biridir.

Uzay hukukunun temelini oluşturan ve ilki 1967 tarihinde imza edilmiş olan Dış Uzay Antlaşması'nın yürürlüğe girmesinden önce, uzayın hukuki statüsü ve rejimine ilişkin farklı görüşler ortaya atılmıştır.² Bu noktada tartışma; uzayın herkesin sahip olabileceği, egemenlik ilan edebileceği ve sonuç olarak mülkiyet edinebileceği “Res Nullius” rejimine mi yoksa uzayın insanlığın ortak mirası olduğudur. Yoksa uzay, insanlığın ortak miras ve ortak malı olan yine ortak şekilde kullanabildiği, bu yüzden de devletler tarafından egemenlik tesisi ve hâkimiyet ilan edilmesinin ve gerek devletler gerekse de kişiler tarafından mülkiyet hakkının tesis edilmesinin kanunen mümkün olamayacağı “Res Communis” rejimine tabi bir alan olarak değerlendirilmesi gerektiği konusu tartışılmıştır. Bu tartışmalar sonucunda ortaya çıkan görüşler önce Dış Uzay Antlaşması'na giden süreci başlatmış, Dış Uzay Antlaşması da uzay hukukunun temelini oluşturulmuştur (Tütüncü, 2011:984).³ Şimdi bu sürecin gelişimine kronolojik bir sırayla bakalım:

Uzayın hukuki rejimine ilişkin tartışmalar, Uzay Çağı'nın Sovyetler Birliği'nin 1957 yılında dünya yörüngesine ilk insan yapımı uydu olan Sputnik I'i göndermesi ile başlamıştır (Pazarcı, 1981:234). Sputnik I'i, Sputnik II'nin uzaya gönderilmesi takip etmiştir. Sovyetlerin bu hamlelerine ABD 1958 yılında Explorer-I'i uzaya göndererek karşılık vermiştir. Bunun sonucunda Soğuk Savaş rekabeti uzaya taşınmıştır. Yine Sovyetler Birliği'nin 1961 yılında Yuri Gagarin'i uzaya göndererek ilk insanlı uzay uçuşunu gerçekleştirmesi, ABD'yi endişeye sevk etmiştir. Uzay araştırmalarında Sovyetler Birliği'ni öne geçiren bu hamleye ABD 1969 yılında aya ilk insanlı uçuşla tam olarak cevap vermiş ve uzay yarışında üstünlüğünü ilan etmiştir. Bu gelişmeler sebebiyle taraflar arasında iyice şiddetlenen rekabetin ve uzay yarışının uluslararası toplum açısından tehditkâr görünümü uzay ile ilgili düzenleyici kuralların oluşturulmasının zaruretini göstermiş ve uzay hukukunun oluşturulması sürecini hızlandırmıştır (Tronchetti, 2013:4-5).

Dünya üzerinde ABD ve Sovyetler Birliği arasında artan rekabetin sınırlandırılması amacıyla ilki 1967 yılında imzalanan Dış Uzay Antlaşması olmak üzere bir dizi antlaşma imzalanmış ve bu antlaşmalar uzay hukukunun da temelini oluşturmuştur. Bu antlaşmalarda Soğuk Savaş rekabetinin sınırlandırılması adına uzayın devletler tarafından “barışçıl amaçlarla” kullanılacağı ilkesi kabul edilmiştir. Barışçıl amaçlı kullanım terimi, uluslararası forumlarda ilk kez, BM Genel Kurulu'nun 1958 tarihli 1348 (XIII) sayılı “Dış Uzayın Barışçıl Kullanımı Sorunu” kararında ilk kez kullanılmıştır. Bu karar, devletlerin uzay faaliyetlerini ele alan ilk Genel Kurul kararıdır (Akbaş, 2023:8). Bunu 1961 tarihli Uzayın Barışçıl Amaçlarla Kullanılmasına Dair İş Birliği kararı ve 1968 tarihli Birinci BM Uzayın Barışçıl Amaçlarla Kullanılması Konferansı (Uzay Konferansı) (UNISPACE I) takip etmiştir (Balci, 2020:2090). Bu girişimlerin sonucunda 1958 yılında alınan ilk karardan bu yana, “barışçıl kullanım” veya “barışçıl amaç”, uzay faaliyetlerinde bulunan devletler için bir eşik koşulu haline gelmiştir. Bu bölümde, terimin gelişimini ve uzay alanındaki yasal içeriğini kısaca özetleyecektir.

Uzay hukukuna ilişkin hukuki metinler incelendiğinde alanın barışçıl amaçlarla keşif ve kullanımının ön plana çıkan bir ilke olduğu dikkat çekmektedir. Hukuki metinlerdeki vurguya rağmen kavramın yeterince tanımlanmamış olması, kavramın nasıl yorumlanacağına ilişkin boşluklar yaratmıştır. Bununla birlikte Soğuk Savaş sonrası yaşanan paradigma değişimi ile kavramı algılama biçimimizin değişmesi bu belirsizliği derinleştirmiştir. Bu bağlamda literatür incelendiğinde, barışçıl

² “Antlaşmanın hukuki temelini UNCOPUOS hukuk alt komitesinin 1959 tarihli raporu ve BM Genel Kurulu'nun 1963 yılında kabul ettiği “Uzayın Keşfi ve Kullanımında Devletlerin Faaliyetlerini Düzenleyen Hukuk İlkeleri Bildirisi” oluşturmuştur” (Meray, 1967:35).

³ Çakır (2020), bu noktada Uzay bir res communis olarak kabul edildiği noktasına vurgu yapmakta ve uzayın barışçıl kullanımı ilkesinin değişmesine v tehdit altına girmesine sebep olacak uzay kaynakları ve bu kaynakların sürekli kullanımı için sahiplenilmesi sorununa çözüm olarak uzay üzerinde sahiplenme iddiasında bulunmadan sahiplenilebileceği yorumunu getirmektedir (Çakır, 2020:375).

amaçlar kavramının kullanımının saldırgan olmayan (non-aggressive) ve askeri olmayan (non-military) şeklinde iki grupta ele alındığı görülmektedir (Meray, 1964:189-197).

Barışçıl kullanım, uzay çağının başlangıcında devletlerin uzay faaliyetlerinin yasal bir sınırlaması olarak ortaya çıkmış olsa da hiçbir zaman tüm uzaya uygulanabilir bir antlaşma terimi olarak kanunlaştırılmamıştır. 1967 tarihli Dış Uzay Antlaşması, bu ifadeyi Önsöz’de kullanmış, ancak terimi yalnızca sadece barışçıl amaçlarla kullanılacak olan Ay ve diğer gök cisimleriyle ilgili olarak IV. maddede işlevsel hale getirmiştir. Devletler, pozitif antlaşma hukuku aracılığıyla bu terimi tüm uzaya uygulanabilir olarak işlevsel hale getirmek istememiş olsalar da bu durum barışçıl amaçları, uzayı keşfi ve kullanımını düzenleyen uluslararası yasal çerçeve kapsamında yasal bir yükümlülük olarak dışlamamıştır. Nitekim bunun sonucunda terim, devletlerin uzay faaliyetleri için bir tür temel norm haline gelmiştir. Bir uzay faaliyetinin barışçıl amaçlı olup olmadığı, herhangi bir uzay faaliyetinin yasallığını belirlemenin eşiği haline gelmiş ve barışçıl amaçlı olmayan faaliyetler fiilen yasa dışı kabul edilmiştir.

Barışçıl kullanımın, “saldırgan olmayan” anlamına geldiği genel kabul gören görüş halini aldığı için; hukuka uygun olan belirli askeri operasyonlar saldırgan tutum olarak tanımlanmamıştır. Bunun sonucunda askeri operasyonların bir kısmı hasmane tutum olarak değerlendirmemiş ve barışçıl kullanım ilkesini ihlal etmediği kabul edilmiştir (Christol, 1985:197; Hobe & Chen, 2016:34). Ancak Meray (1964) konuya farklı ve haklı bir bakış açısı getirmektedir. Meray’ın eleştirel yaklaşıma göre literatürde kullanılan barışçıl amaçlar kavramının diğer kullanımı askeri olmayan şeklindedir. Buna göre askeri faaliyetler barışçıl kavramıyla bağdaşmayacağından, kavram askeri olmayan faaliyetleri kapsamalıdır (Meray, 1964: 194-195).⁴

Bu elbette ilginç bir durumdur zira Dış Uzay Antlaşması uzay faaliyetleri için bir “anayasa” işlevi görmüştür. Hâlihazırda hala bu görevi görmektedir, hatta uzay araştırmalarının Magna Carta’sı olarak da adlandırılmaktadır (Tütüncü, 2011:984). Ancak tüm bunlara rağmen Dış Uzay Antlaşması uzay faaliyetleri için temel yasal gereklilikleri hiçbir zaman tam ve kesin çerçevesi çizilmiş bir şekilde tarif etmemiştir. Bu durum, Uzay Hukuku’nun ortaya çıktığı dönemin Soğuk Savaş olmasından kaynaklanmaktadır.

Sputnik I’in yörüngeye çıkışı, kıtalararası balistik füzelerin (ICBM) geliştirilmesinde kullanılan teknolojileri ile devletlerin uzaydan yapacağı keşif ve gözetleme faaliyetlerini kolaylaştıran teknolojilerin de gelişmesine fırsat sağlayan ortamın oluşumunu hızlandırmıştır. Bunun sonucunda uluslararası barış ve güvenlik dinamiklerini önemli ölçüde değiştirmiştir. Soğuk Savaş çatışmasının uzaya taşınmasının kendisi ve uluslararası toplum için oluşturduğu riskin farkında olan ABD, bu yüzden uzay araştırma faaliyetlerine uygulanabilir bir “barışçıl amaçlar” normunun geliştirilmesi ve kabulü için çalışmalarına hız vermiştir. Bu noktada Sovyetler Birliğini bu normun kabulüne mecbur etmek için, yapılacak olan ilk uzaya uydu gönderme faaliyetinin askeri değil sivil bir fırlatma olması konusunda ısrarcı olmuştur. Ancak bu ısrar Sovyetler Birliği’nin ilk yapay bir uyduyu dünya yörüngesine gönderme yarışında kısa süreliğine öne geçmesini sağlamıştır. Bu olumsuz duruma rağmen barışçıl amaçlar ifadesi, 1958 yılında kabul edilen yasa ile kurulan ABD Ulusal Havacılık ve Uzay İdaresi’nin (NASA),

⁴ Antartika Antlaşması’nın yanı sıra 27 Ocak 1967 tarihli Dış Uzay Antlaşması’nın 4. maddesi ve BMGK’nın 20 Aralık 1961 tarihli ve 1721 (XVI) sayılı kararı benzer şekilde kavramın ilgili yorumuyla ilişkilendirilmektedir. Bu bağlamda ilgili karar, faaliyetlerin insanlığın refahı ve devletlerin yararına gerçekleştirilmesinin gereğini vurgulamaktadır. Bu ifade doğrultusunda, devletler saldırgan askeri faaliyetler nedeniyle zarar görebileceğinden, kavramı askeri olmayan şeklinde ele almanın daha makul olacağı belirtilmiştir (Meray, 1964:195).

mevzuatına da dâhil edilmiştir. Kanun çerçevesinde ABD'nin benimsediği temel yaklaşım, uzay faaliyetlerinin barışçıl amaçlarla gerçekleştirilmesini ve askeri kuvvetler tarafından yürütülmesini öngörmüştür (Meray, 1964:190-191).

Daha önce de belirtildiği üzere, bu terim daha sonra uluslararası hukuk çerçevesinin çizilmesinde, özellikle de uluslararası toplumun uzay araştırmaları ve keşif faaliyetlerini düzenleyecek temel hukuki ilkeleri tanımlamaya yönelik ilk girişimini temsil eden 1962 tarih ve (XVIII) sayılı BM Genel Kurulu Kararı'nda kendine yer bulmuştur. Bu karar, barışçıl amaçlar fikrini, genel metne dâhil etmiştir. Barışçıl kullanım tabiri 1962 tarih ve (XVIII) sayılı Karar'da veya Dış Uzay Antlaşması'nda kullanılmamasına rağmen, terim devletlerarası ilişkilerde genel kabul gören yasal bir norm haline gelmiş ve genel kabul görmüştür (Akday 2023:4). Barışçıl kullanım tabiri ayrıca örf ve âdet hukuku olarak geçerlilik kazanmıştır (Blount, 2009). Bu yüzden de BM Genel Kurulu'nun ve uzay konularıyla ilgilenen ana BM organı olan Birleşmiş Milletler Dış Uzayın Barışçıl Kullanımları Komitesi'nin (UNCOPUOS) uzayla ilgili aldığı kararlarda sürekli olarak atıfta bulunmaktadır.

Birleşmiş Milletler, uzay araştırmalarının durumu ve hukuki rejimi konusu tartışmalar gündeme geldiğinde bu konu ile ilgili çözüm üretmek için girişimlerde bulunmuştur. Bu kapsamda yapılan çalışmalarda ortaya atılan fikir, devletlerarası çatışmaların uzaya da taşınması ve uzayın yeni bir savaş alanı olmasının önlenmesi için uzayın İnsanlığın Ortak Mirası olarak kabul edilmesi ve uzayın tüm insanlığın ortak yararına kullanılmasını ve uzay faaliyetlerinin barışçıl amaçlar için gerçekleştirilmesi olmuştur. Bu amaca ulaşılması adına Birleşmiş Milletler 1959 yılında kendi bünyesinde Uzayın Barışçıl Amaçlarla Kullanılması Komitesi (Committee on the Peaceful Uses of Outer Space-COPUOS) kurulmuştur (İnan Şimşek & Atvur, 2021:607). UNCOPUOS önemli kılan ise uzay faaliyetlerinin hukuki bir rejimine oturtulması çabaları kapsamında ilk uluslararası belgeleri hazırlayan örgüt olmasıdır. Bu noktada yukarıda da ifade edildiği üzere devletler tarafından da uzay faaliyetlerini tanımlarken sürekli olarak uzayın barışçıl kullanımı terime atıfta bulunmaktadır. Bu duruma örnek olarak İran ve Kuzey Kore verilebilir. Bu devletlerin her ikisi de uzay programlarının barışçıl amaçlı olduğunu iddia etmiş ve dış uzayın barışçıl amaçlı kullanım haklarını kullandıklarını iddia etmişlerdir. Ancak uluslararası toplumun büyük bir ekseriyeti, füze geliştirme programlarını gizlemek için bu yola başvurdıkları suçlamasını bu iki devlete yöneltmiştir (Blount, 2011:35-39; Lim & Baram, 2019; Akday, 2023:9).

Ancak barışçıl kullanım terimi 1967 Dış Uzay Antlaşması metninde norm olarak tanımlanarak antlaşma metni aracılığıyla işlevselleştirilmesi gerekmez miydi? Antlaşma metnine bakınca bu yolun tercih edilmediği görülmektedir. Görünüşe göre, Ay ve diğer gök cisimlerinin sadece barışçıl amaçlı kullanımına izin veren Dış Uzay Antlaşması ve antlaşmanın IV. maddesinde kullanılan dil, terimin tüm uzaya uygulandığı şekliyle örf ve âdet normu olma halini zayıflatmayı amaçlamış gibi görünmektedir. Başka bir deyişle, bu argüman, antlaşmaya taraf devletlerin, normun gök cisimlerine uygulanabilirliğini kabul ettiklerini ancak uzay boşluğunu normun kapsamı dışında gördükleri iddiasındadır. Bu yorum, devletler tarafından ifade edilen genel kabule de aykırı olacaktır. Bunun yerine, antlaşmada kullanılan normun, uzay çağının başlangıcında ortaya çıkan örf ve âdet normundan farklı olduğunun dikkate alınması gerektiği savunulmuştur. Antlaşma metninde, Ay ve diğer gök cisimleri üzerindeki barışçıl amaçlar, açıkça askerî olmayan olarak tanımlanmıştır (Cheng, 2000:82-87). İlgili maddede belirtildiği üzere; “askeri üslerin, tesislerin ve tahkimatların kurulması, her türlü silahın denenmesi ve gök cisimleri üzerinde askeri manevralar yapılması yasaktır” denilerek bu konuya açıkça dikkat çekilmiştir (Akday, 2023:8). 1967 tarihli Dış Uzay Antlaşması ve 1979 tarihli Ay Antlaşması'nda Ay ve diğer gök cisimlerine uygulanan “barışçıl

amaçlar” tabiri, bu tabiri benzer şekilde askeri olmayan olarak tanımlayan Antarktika Antlaşması’ndan alınmıştır, bu yüzden de bahsi geçen antlaşmadaki tanım ve norm kullanımı ile uyumludur. Ancak bu tabir ve uygulaması, açık denizlerin askeri kullanımlarına izin veren Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi ile çelişmektedir.⁵ Sonuç olarak, “barışçıl amaç” tabirinin farklı durumlarda farklı anlamlara gelebileceğini söylemek yanlış olmayacaktır (Blount, 2018a). Bir terim veya tabir, antlaşmanın metninde kullanıldığında, o antlaşma tarafından tanımlanır ve onun tarif ettiği şartlara göre yorumlanır ancak örf ve âdet normunun içeriği büyük ölçüde o normun temelinde yatan devlet uygulamaları tarafından belirlenir.

Bu durum da bizi doğrudan yükümlülüğün içeriği konusuna getirmektedir zira Uzay Çağı’nın ilk yıllarında gerek ABD gerekse de SSCB, barışçıl âdetlerden kastedilen halin, askeri olmayan amaçlar anlamına gelmesi gerektiği ve tabirin bu şekilde anlaşılması ve yorumlanması gerektiğini savunmuştur. Ancak ABD, gözetleme uydularının Sovyetler Birliği’nin silahları hakkında riske girmeden daha fazla bilgi etmesine imkân vereceğini fark ettiği andan itibaren bu tutumundan vazgeçmiştir (Blount, 2018a). Öte yandan Sovyetler Birliği, benzer bir teknoloji geliştirene kadar bu tutumu sürdürmüştür (Moltz, 2008:92-93, 125). Bu iki devletin orduları da uzayın önde gelen ilk kullanıcılarıdır. Ordular uzayı kullanabildiğinden, “barışçıl” ifadesinin kaynağının BM Sözleşmesi’nde “barış” kelimesinden kaynaklandığı düşünülebilir; zira bu sözleşmede kullanılan hali ile “barış” kısaca saldırgan olmayan anlamına gelmektedir (Cheng, 2000:82-87). BM Sözleşmesine göre saldırgan olmayan ifadesi kapsamına askeri argümanlar ve faaliyetler de dâhildir; savunma amaçlı askeri faaliyetler, savunma silahları da dâhil olmak üzere, askeri konular da saldırgan olmadığı noktasından hareketle barışçıl olarak tarif edilmiş ve mevcudiyetlerine cevaz verilmiştir.⁶

Yine Soğuk Savaş döneminde, barışçıl amaçlardan kastedilen mananın militarize olmamış ve saldırgan olmayan arasında bir şey ifade ettiğine dair bir görüş hâkim olmuştur. Bu noktada normun en azından, taban tabana zıt iki süper gücün uzayı silahlandırmanın yararlı, pratik veya istenen bir çaba olmadığı konusunda genel olarak hemfikir olabileceği bir durum yaratan alışılmış bir içeriği de var olmuştur (Moltz, 2008). Bu, elbette, bu devletlerin uzay silahları olarak kullanılabilecek teknolojileri geliştirmek için çalışmadıkları anlamına gelmemektedir; bunun yerine uzayın genel olarak daha iş birliğine dayalı ve çok taraflı bir ortak alan olarak kullanmayı tercih ettiklerini söyleyebiliriz (Blount, 2018b). Ancak, barışçıl amaçlar tabirinin basitçe saldırgan olmayan olarak yorumlanmasının, terimin BM Şartına ve uluslararası hukuka uyum için gereken en düşük asgari gereklilikler olduğu, meşru olarak kabul edilmesi için bu kabulün gerekli olduğunu da gözden kaçırmamak gereklidir. Dolayısıyla, yasal yorumların zaman içinde değişebileceğini kabul edersek, şu soru ortaya çıkmaktadır; Çağdaş ortamda barışçıl amaçlar ve barışçıl kullanım tabirlerini saldırgan olmayan olarak algılamak ve yorumlamak tek başına yeterli olacak mıdır? Bir sonraki bölümde bu konu ele alınacaktır.

⁵ Antarctic Treaty, 402 U.N.T.S. 71 (entered into force 23 June 1961), Art. I.

Ancak aynı sözleşmenin 136. maddesi hükmünce, bölge ve kaynakları insanlığın ortak mirası olarak kabul edilmiştir. Sözleşmenin 137. maddesine göre ise devletler, bölge üzerinde egemenlik tesis edemeyecek, kaynakları kendilerine mal edemeyeceklerdir. Bu sayılan ilkeler de Dış Uzay Antlaşması’nın ilkeleri ile uyumludur (Çakır, 2022:373).

⁶ UN Charter, Art. 2(4) and Art. 51.

2. UZAY ARAŞTIRMALARINA KATILAN DEVLETLERİN UZAY POLİTİKALARININ ZAMAN İÇERİSİNDE DEĞİŞİMİ

1986 yılında ABD ve Sovyetler Birliği, uydusavar (ASAT) silahların geliştirilmesi ve denenmesinin testlerine sınırlama getirilmesi noktasında uzlaşmışlardır. Dönemin iki süper gücü karşılıklı olarak vardıkları uzlaşma sonucunda ASAT testlerinin verimsiz olduğuna ve uzay ortamını bir bütün olarak tehdit ettiğinde uzlaşmışlardır (Moltz, 2008:202). Aynı dönemde, uzay araştırma faaliyetleri sonucunda ortaya çıkan enkazlar ve bunların yol açtığı sorunlarıyla ilgili ilk çalışmalar da gündeme gelmiştir (Moltz, 2008:220). ASAT testlerinin gösterdiği, bu silahların kullanılması halinde ortaya çıkacak olan çevresel etkiler, sağlanacak stratejik avantajın yetersizliği ve etkili bir sistemin maliyeti gibi çeşitli faktörlerin birleşimi sonucunda, iki süper güç kinetik ASAT teknolojisini test etmeyi bırakmıştır.⁷ Bu, Soğuk Savaş sırasında uzay güvenliğinin sürdürülmesine yönelik yaklaşımın bir göstergesidir; süper güçler daha güvenli ve emniyetli bir uzay ortamı lehine silah sistemleri geliştirmeyi ertelemişlerdir. Sonuç olarak, Soğuk Savaş boyunca, uzayın pasif askeri faaliyetler için, örneğin, komuta ve kontrol veya keşif için uzayın ve uyduların kullanımına müsamahalı yaklaşılmış, ancak uzayın silahlandırılmasına kadar uzanan faaliyetler için aynı esneklik gösterilmemiştir.

ASAT silahları temelde, uzayın askeri amaçlı kullanımı noktasında önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada uzay faaliyetlerini düzenleyen uluslararası uzay hukuku antlaşmaları, ASAT silahlarının kullanımının ve bu alanda yapılacak testlerin hukukiliği noktasında açık hükümler barındırmamaktadır. Uzay hukuku ve uzay faaliyetlerini düzenleyen antlaşmalarının askeri uzay faaliyetlerini kapsayan hükümleri açıkça bazı faaliyetleri yasaklasa da bahsi geçen antlaşmalarda uzayın askerileştirilmesi konusunda birçok kanuni boşluk bulunmaktadır. ASAT silahları da kapsam dışı kalan konular arasındadır. Nükleer kapasiteye sahip olmadıkları sürece ASAT silahlarının kullanımını veya uzayda konuşlandırılmasını yasaklayan bir uluslararası antlaşma bulunmamaktadır. Herhangi bir açık düzenleme bulunmamasına karşın ASAT testlerinin hukukiliği sorunu, genel olarak uzayın keşfi ve kullanımı için öngörülen uluslararası rejimle ve özel olarak da uzayda askeri güç kullanımına ilişkin hukuki tartışmalarla yakından ilgilidir (Schellekens, 2008:4-6.)

Bu konu ile ilgili devlet uygulamaları, saldırgan yaklaşımlara karşı uzayın barışçıl amaçlı kullanımı argümanının ön plana çıkarılması yönünde olmuştur. Ne yazık ki günümüzün jeopolitik ortamında bu yaklaşımı sürdürmek daha zordur. ASAT silahlarının geliştirilmesinin durdurulması konusundaki gönüllü moratoryum, 2007 yılında Çin'in gerçekleştirdiği ASAT testiyle sona ermiştir. Bu dönemde Çin Halk Cumhuriyeti'nin Pasifik bölgesinde artan etkisi ve gücü sebebiyle ABD, Çin'i potansiyel bir rakip, hatta düşman olarak görmeye başladığını daha yüksek sesle ifade etmeye başlamıştır. Bu tavır ve tutumun bir sonucu olarak kendine karşı saldırgan bir tutum olarak algıladığı Çin'in ASAT testine 2008 yılında yaptığı deneme ile karşılık vermiştir (Blount & Gabrynowicz, 2009). İki ülke arasındaki ASAT testi rekabetine Hindistan da 2019 yılında gerçekleştirdiği ASAT testi ile dâhil olmuştur. Hindistan ASAT testinden sonra Başbakan N. Modi, ASAT testini, büyük güç olmanın bir göstergesi olarak tanımlamış ve bu testle Hindistan elit uluslar grubuna dâhil olduğunu iddia etmiştir (India Today, 2019). Başkan Modi'nin, Hindistan'ın PSLV fırlatma sistemi ve Ay'a uzay aracı gönderme ve indirme girişimleri yerine, gerçekleşen ASAT testi ile bir uzay gücü haline geldiğini iddia etmesi bu noktada dikkat değer bir durum

⁷ "ASAT testlerini tarihsel olarak başlatan ABD son ASAT testini 2008 yılında deniz tabanlı füze savunma teknolojisini kullanarak fonksiyon dışı kalmış bir casus uydusu olan USA-193'ü vurduğu zaman gerçekleştirirken, Sovyetler Birliği son ASAT testini 1982'de yapmıştır" (Tronchetti, 2012:365).

ve ilginç bir haleti ruhiyenin dışı vurumudur. Zira Soğuk Savaş döneminde uzaydaki askeri başarılarından ziyade, uzaydaki sivil başarılar bir uzay gücü olmanın gerekli şartı olarak kabul edilmiştir.

21. yüzyılın başlarında gerçekleştirilen bu ASAT testlerine ek olarak, “Uzay Kuvveti” kavramı da ortaya çıkmıştır. ABD, özellikle silahlı kuvvetlerin bir kanadı olarak bir Uzay Kuvvetleri’nin geliştirilmesi ve ABD Uzay Komutanlığı’nın kurulması konusunda yoğun bir çalışma içine girmiştir. D. Trump’ın ilk döneminde, ABD Savunma Bakanlığı, uzayı da potansiyel bir savaş alanı olarak gören yaklaşımı kabul etmiştir (Lopez, 2019). Ardından, uzay trafiği yönetiminde uluslararası iş birliğinin önemine vurgu yapan bir belge niteliğinde olan Uzay Politikası Direktifi 3’ün imzalanması sürecinde, Başkan Trump beklenmedik bir şekilde ABD Savunma Bakanlığına, ABD ordusunun altıncı komutanlığı olarak Uzay Komutanlığı’nın kurulması talimatını vermiştir. Talimata ek olarak, uzayda da Amerikan hâkimiyeti ve üstünlüğünün tesis edilmesinin gerekli olduğunu ifade etmiştir (Smith, 2018). Trump’ın bu talimatını, ABD Uzay Kuvvetleri Komutanlığı’nın kurulmasını düzenleyen Uzay Politikası Direktifi 4 takip etmiştir. Bu direktifin imzalanması sırasında, uzayın ve uzay gücünün ABD savunmasının önemli bir bileşeni olacağı da ilan edilmiştir. Uzay ve uzay gücünün kullanımını düzenleyen bu direktif, uzay gücünün tesisinin savunma amaçlı bir girişim olduğu iddiasında olsa da uzay alanındaki saldırı silahlarını ve kullanımlarını dışlamamaktadır. Bu durum direktifin kendi metnince de doğrulanmaktadır. Konu ile ilgili direktif metninde şöyle denmektedir: “ABD Uzay Kuvvetleri, hızlı ve sürekli saldırı ve savunma amaçlı uzay operasyonları ile tüm alanlarda ortak operasyonlar sağlamak için hem muharebe hem de muharebe destek fonksiyonlarını içermelidir” (Blount, 2019:7).

ABD’nin uzaya ve uzay araştırmalarına olan yaklaşımındaki değişimi gösteren ABD Uzay Kuvvetleri’nin kurulmasına giden süreçte ilk adım olarak, ABD yönetimi, Uzay Komutanlığını (SPACECOM) ABD ordusunun muharip komutanlığı olarak yeniden kurmuştur. SPACECOM’un yeniden kuruluş töreninde Trump, “SPACECOM, Amerika’nın uzaydaki hâkimiyetinin asla sorgulanmamasını ve tehdit edilmemesini sağlayacaktır zira çatışmayı önlemenin en iyi yolunun savaşa hazırlanmak olduğunu biliyoruz” demiş ve değişen paradigmayı açık şekilde ilan etmiştir. Bu kapsamda ABD Uzay Kuvvetleri ise 2020 Mali Yılı Ulusal Savunma Yetkilendirme Yasası ile kurulmuştur (Blount, 2019:7).

Uzayın askeri amaçlı kullanımın resmîyet kazanması adına yapılan bu düzenlemenin yalnızca ABD ile sınırlı olduğunu düşünmemek gerekir. Çin Halk Cumhuriyeti 2015 yılında silahlı kuvvetlerinin yapısında yaptığı bir düzenleme sonrasında uzayla ilgili yeni bir askeri komutanlık kurmuştur (Goswami, 2024). Çin’i, Fransa takip etmiş ve Hava Kuvvetlerinin bünyesinde 2019 yılında uzay operasyonlarını yürütecek yeni bir askeri birim (Fransız Uzay Komutanlığı) kurmuştur (France 24, 2019). Fransa Cumhurbaşkanı Macron, ABD Başkanı Trump’ın söylemlerini tekrarlamasa da Fransa Savunma Bakanı Florence Parly, uydularını savunmak için lazerler ve makineli tüfekler de dâhil olmak üzere çeşitli silahlar konuşlandıracağını belirtmiştir. Birleşik Krallık yönetimi de askeri uzay kapasitesini artırma konusu kendi içerisinde tartışmıştır, zira İngiliz Savunma Bakanlığı önümüzdeki 15 yıl içinde bir uzay savaşı beklediği ve buna hazırlandığı ifade edilmiştir (Blount, 2019:8). Son olarak Japonya da bir uzay savunma gücü kuracağını duyurmuş, 2020 yılında Uzay Operasyonları Filosu faaliyete geçmiştir (Yamaguchi, 2020). Filo 2022 yılında Japon Hava Kuvvetleri bünyesinde Uzay Operasyonları Grubu adını almıştır. 2023’te de tam operasyonel hale geldiği Japon Hava Kuvvetleri tarafından ilan edilmiştir (Harpley, 2024; Kizuna, 2024).

Bu girişimler kapsamında bir Uzay Gücü'nün kurulmasını aklileştirmek adına öne sürülen sebeplerin uluslararası hukukla uyumlu olması ve onu ihlal etmemesi meşruiyet adına bir zorunluluktur. Bununla birlikte bu tür eylemleri çevreleyen söylemlerde kullanılan jargon ve dil, devletlerin uzay ve uzay araştırmalarına konusuna yeni ancak bir o kadar da saldırgan ve rekabetçi bir yaklaşım benimsediklerini göstermektedir. Bu yeni tutum ve politikaların uzayın istikrarı üzerinde olumsuz sonuçları olacağını da aşikârdır. Uluslararası forumlarda uzaydaki güvenlik ve istikrarı artırmaya yönelik hemen hiçbir girişim olmamıştır. Silahsızlanma Konferansı çıkmazsa girmiş ve Uzayda Silahlanma Yarışının Önlenmesi (PAROS) kendi ajandasını tam anlamıyla uygulamayı ve gündeminin kapsamını genişletmeyi başaramamış görünmektedir. 2014 yılında, Avrupa Birliği'nin uzay faaliyetleri için bir yönetmelik oluşturma ve bunu müzakereye açma yönündeki girişimleri, esas olarak Rusya ve Çin'in muhalefeti nedeniyle başarısız olmuştur. Bu girişim kapsamında meşru müdafaa hakkının kurallara dâhil edilip edilmeyeceği konusunda da önemli tartışmalar yaşanmıştır. Meşru müdafaa hakkının kurallara dâhil edilmesi konusundaki tartışmanın yasal olmaması dikkat çekicidir, zira AB yönetmelikleri siyasi bir anlaşma niteliğinde olup bağlayıcı değildir. Sonuç olarak, daha ziyade tavsiye kararı niteliğinde olan AB yönetmeliklerinin bir devletin meşru müdafaa hakkını elinden alma ihtimali yoktur. Keza gerekli muhalefet şerhlerinin konması ile bu durum kayıt rahatlıkla kayıt altına da alınabilir. Bunun yerine, muhalefet cephesi, meşru müdafaa konusu ile ilgili maddelerin yönetmelik taslağına eklenmesinin diğer devletlerin uzaya erişimini engelleyebilecek eylemleri meşrulaştırmak için kullanılacağını iddia etmiş ve bu iddialarında da ısrarcı olmuşlardır (Blount, 2017). Bu ısrar da müzakereleri çıkmaz sokmuştur. Bu konu ile ilgili 2019 yılında BM Genel Kurulu Hükümet Temsilcileri Grubu'nun rapor hazırlama girişimi ABD tarafından sekteye uğratıldığı için sonuçsuz kalmıştır. Bu yüzden Hindistan'ın 2019 yılında gerçekleştirdiği ASAT testine karşı cılız tepkiler dahi verilmemiştir. Sonuç olarak bu engellemelerin bir gösterdiği mevcut durumda uzayda bir silahlanma yarışı içinde olmadığımızı kimsenin net bir şekilde söyleyemeyeceği, hatta iddia dahi edemeyeceğidir. Uzayı silahlandırmaya yönelik bu girişimlerin her biri ve uluslararası toplumdaki bu girişimlere karşılık sergilenen atalet, barışçıl amaçlar ilkesinin içeriğinin aşınmasına yol açmaktadır.

Hâlihazırda, barışçıl amaçlı kullanım uygulaması ve söyleminin yasal içeriğinin saldırgan olmama noktasına ne ölçüde getirildiği konusu hala tam olarak açık ve net değildir, ancak burada terimin yasal içeriğinin 21. Yüzyılda, Soğuk Savaş dönemindeki anlamından önemli ölçüde farklılaşmış olduğuna özel olarak vurgu yapılmaktadır. Devletlerin söylemlerine rağmen, halen uzay ortamında konuşlandırılmış silah sistemlerinin olduğuna resmi bir açıklama veya teyit yoktur. Ancak devletlerin rakiplerinin uzaydaki araçlarına müdahale etmek ve onları bertaraf etmek için çeşitli yollar geliştirdiği ve geliştirmeye de devam ettiği görülmektedir. Uzayın barışçıl amaçlı kullanımı tabirine resmî belgeler ve politikalarda sıklıkla atıfta bulunulmasına rağmen uzay silahları ile ilgili teknolojilerin geliştirilmesinin, devletlerin olası krizlerde bu yetenekleri kullanma istekliliğini gösterdiğini de belirtmek gerekmektedir. Ayrıca, devletler bu süreci hem siyasi hem de yasal mekanizmalar aracılığıyla tersine çevirmek için harekete geçmedikçe, barışçıl amaçlı kullanım uygulamasının ve genel kabulünün saldırgan olmayan kullanıma doğru evrilmeye devam edeceği öngörülmektedir. Bu kısmen, uzay ortamının geleneksel belirsizliğinden ve bir sonraki bölümde ele alınan uzay alanında yıkıcı teknolojilerin ortaya çıkmasından kaynaklanmaktadır.

3. UZAYDA ÇATIŞMA

Uzay konuşlu silah sistemlerinden kaynaklanan yıkıcı teknolojiler fikri, teknolojik gelişme kaynaklı hızlı değişimi tanımlamak için kullanılan bir tabir olarak ortaya çıkmıştır. Yıkıcı teknolojiler, piyasaları ve endüstriyel beklentilerini değiştirerek mevcut durumu bozma potansiyeli olan teknolojilerdir. Bu terim, geleneksel uzay endüstrisini değiştirmek için küçük uydular ve ancak büyük veriler kullana bir dizi yeni uzay şirketini tanımlamak için uzay endüstrisinde kullanılmaya başlanması sonrasında yeni bir anlam kazanmıştır (Blount, 2014:745-748). Uzayda yıkıcılık fikrinin nüansı, uzaydaki mevcut durumun yalnızca endüstriyel ve ticari çıkarları ilgilendiriyor olmamasıdır. Aynı zamanda, tartışmasız şekilde ve öncelikli olarak ulusal ve askeri güvenliği de ilgilendirmektedir ve mevcut durumun bozulması, sonuç olarak stratejik istikrarın bozulmasına da sebep olacaktır. Bu noktada uzaydaki birçok yeni ticari gelişmen uzay güvenliğini bozma riskini de beraberinde getirmektedir. Bu teknolojilerin çoğu, uzayı daha iyi ve verimli kullanmamıza yardım etme potansiyeline sahip, heyecan verici teknolojik gelişmeler olsa da bu teknolojilerin uygulanmasında uluslararası iş birliği olmazsa, bunların barışçıl amaçlı olarak kullanılacağı noktasında garanti vermenin imkânı yoktur. Bu bölüm özellikle uzay operasyonlarını ve uzay istasyonlarının konuya olan etkilerini inceleyecektir.

Uzay araştırmalarında ve uzayın kullanımında etkin olan yaklaşımlara ve teknolojilere geçmeden önce, uzay ortamının en önemli özelliklerinden biri olan belirsizlikten bahsetmek uygun olacaktır. Yörüngede neyin olduğunu ve herhangi bir anda tam olarak nerede olduğunu büyük bir kesinlikle bilmek çok zordur. İlk sorun olan yörüngede ne olduğunu bilmek zordur çünkü devletler yüklerini yasal olarak kaydettirmekle yükümlü olsalar da kayıt uygulaması düzensizdir ve paylaşılması gereken bilgiler çok azdır (Blount, 2019:10). Bazı fırlatılan nesneler asla kaydedilmez ve diğerlerinin açıklamaları o kadar geneldir ki, herhangi bir uydu türü olarak nitelendirilebilirler.⁸ Ayrıca, uyduyu gözlemlemek, kullanımı hakkında bilgi veren operasyonel parametrelere ışık tutabilse de çoğu uydu optik sensörlerde esasen ışık noktaları olarak görüneceğinden, bu tür bir gözlem pek belirleyici değildir. İkinci sorun ise, gözlemlerin ortaya koyduğu yörünge parametrelerinin bile, modelleme algoritmaları kullanılarak işlenen, Dünya'dan bir uzay nesnesinin tekrarlanan ölçümlerinden elde edilen verilere dayanan tahminler olmasıdır. Farklı modeller farklı sonuçlar doğurur ve bir uydunun gerçek zamanlı olarak ne yaptığını ne ölçüde bildiğimiz veya bilebileceğimiz konusunda genel bir yanlış anlama vardır. Bir bakıma, tüm yarışın bir modelini oluşturmak için bir yarış pistinin yalnızca tek bir noktada gözlemlenmesi gibidir. Gerçekte ise bir devlet yörüngeye bir uydu yerleştirip dünyaya bunun bir gözlem uydusu olduğunu söyleyebilir ve bu uydu, Dış Uzay Antlaşması kapsamında yasa dışı olan ancak tespit olasılığının düşük olduğu bir nükleer silah olabilir ve ya bu türden bir silah taşıyor olabilir.⁹ Bu eylem, silahın sahibinin gerçek amacını açıklamaya karar verene kadar fark edilmeyecektir zira uzay aracının doğrudan gözlemi, nesnenin doğası hakkında yalnızca belirli bir ölçüde bilgi verebilir. Bugüne kadar, bunun gerçekleşmesinin pek olası olmadığı düşünülmüştür. Zira bu varsayımın hareket noktası devletlerin yörüngeye nükleer silah yerleştirmeme yasağına uymaya olan istekleridir (Blount, 2019:10-11).

Belirsizlik, geleneksel olarak belirli uzay teknolojilerinin etkinliğini sınırlamaya yarayan fizik yasalarıyla da örtüşmektedir (Wright vd., 2005). Örneğin, kinetik saldırılar, yol açtıkları enkaz nedeniyle uzay güçlerinin herhangi biri tarafından muhtemelen son derece istenmeyen bir durum olacaktır. Benzer şekilde, yörüngeden Dünya'yı hedef alan kinetik silahlar,

⁸ Bu konuda daha fazla bilgi için Bektaş (2023).

⁹ Outer Space Treaty, Madde IV.

etkili olabilmek için devasa uydu takımı yıldızlarına ihtiyaç duyar ve geçmişte, gereken uyduların boyutu ve sayısı nedeniyle aşırı derecede pahalı olmuşlardır. Fizik kanunu, belirsizliğine rağmen uzaya belirli bir şeffaflık kazandırır. Uzayda bir şeyin ne olduğunu ve tam olarak nerede olduğunu kesin olarak söylemek zor olsa da orada olduğunu kesin olarak görebilir ve genel davranışı hakkında bir anlayış geliştirebiliriz. Dolayısıyla, uzay tabanlı kinetik silahlar söz konusu olduğunda, büyük ve gizli bir askeri uydunun fırlatılması, olağandışı ve diğer devletlerde şüphe uyandırması muhtemel, gözlemlenebilir bir davranış olacaktır. Aşağıda ele alınan yeni teknolojiler, uyduların fiziksel kısıtlamalarına ilişkin varsayımları zayıflatmaya hizmet eder ve bu da barışçıl amaçların zorunluluğunun temelini oluşturan temel teknik anlayışlara meydan okur.

3.1. Uzay Operasyonları ve Uzay İstasyonları

Uzay operasyonları konusunda ilk ele alınacak olanlar yakınlık ve buluşma operasyonlarıdır. Bunlar, gözlem için başka bir uydunun yakınına manevra yapmayı veya onarım veya başka nedenlerle başka bir uydulla buluşup onun kontrolünü ele geçirmeyi amaçlayan harekâtlardır. Bu, uzun zamandır askerî açıdan ilgi çekici bir teknoloji olmuştur, ancak bu tür harekâtlar yakıt açısından çok maliyetlidir ve dünyadan gönderilen araçlardaki sınırlı taşıma kapasitesi yüzünden pratik ve uygulanabilir hale getirilememiştir. Ancak örnek olarak, bu, robotik kolu kullanarak bir uyduyu bakım için yönlendirebilen ABD Uzay Mekiği'nin yeteneklerinden biri de yakınlık ve buluşma operasyonlarını yapabilecek donanımda olmasıdır. Bu noktada Rusya Federasyonu karar vericileri ve stratejistleri uzay araçları ve teknolojisinin çift yönlü olduğu, yani uzay araçları ve teknolojilerinin rahatlıkla hem sivil hem de askeri kullanıma tahsis edilebileceği noktasından hareket etmiştir. Bu kabulü takiben Rusya, BM'deki daimi temsilcisi vasıtasıyla, uzay araçlarında kullanılan sistemlerin rahatlıkla askeri amaçlı olarak da kullanılabileceğini, bu kapsamda ABD uzay mekiğinin de yakınlık ve buluşma operasyonları yapabilmeye yeteneğini rahatlıkla bir ASAT silahı olarak kullanılabileceğini savunmuştur (Moltz, 2008:197). Keza gelişen roket ve uzay teknolojisi gerek uyduların gerekse de uzaya araç gönderme maliyetlerini düşürdüğünden dolayı dikkatle izlenmektedir. Yine uzay teknolojisinin hem askeri hem de sivil amaçlı olarak rahatlıkla kullanılabilmesi normal bir sistemin kolaylıkla silah haline dönüştürülmesine de imkân vermektedir. Bu da devletlerin ve ordularının uzay teknolojisine olan ilgisi ve talebini artırmaktadır. Bu noktada hem askeri güç hem de özel sektörün çıkarları ve faaliyet alanları Aktif Enkaz Temizleme Active Debris Removal (ADR) ve Yörüngede Bakım On-Orbit Servicing (OOS) faaliyetleri konusunda çakışmaktadır. Ancak son yıllarda uzay faaliyetlerine artan şekilde özel sektörün katılımın teşviki ile birlikte bu türden hizmetlerin özel sektör şirketlerinden alınması ve uzay operasyonlarının devasa maliyetlerinin azaltılması düşüncesi özellikle devletlere cazip gelmektedir. Bu yüzen de bu çatışan çıkar durumu devletler tarafından bilinçli bir şekilde görmezden gelinmektedir. Ayrıca yukarıda örnek olarak ismi verilen bu iki operasyonda da bir uzay aracının başka bir uzay aracına yaklaşmasını ve fiziksel olarak etkileşime girmesini gerekmektedir bu teknoloji sahip ülkeler açısından teknolojinin veya uzay aracının kontrolünün kaybedilmesi ve uzay korsanlığı türü faaliyetlerin ortaya çıkması riskini de barındırmaktadır. Ancak bu teknolojilerin uzay operasyonlarını daha güvenli ve daha maliyet etkin hale getirme potansiyeli sebebiyle riskler kabul ediliyor gözükmektedir. Ancak, belirli bir devlet veya devlete ait özel şirket yukarıda sayılan faaliyetleri gerçekleştirmek için araç satın aldığı veya geliştirdiğinde, o devletin de artık bu yeteneği kazanacağı da açıktır (Blount, 2019:11). Son olarak, uzayda faal olan büyük istasyonlar, küçük uydu teknolojisine ve düşük fırlatma maliyetlerine dayanan bir yeniliktir. Bu istasyonların kuruluş mantığı temelde, küçük uydulardan oluşan büyük bir yapıyı alçak dünya yörüngesine yerleştirip gerektiğinde değiştirmenin, on yıldan uzun süre yörüngede kalması beklenen daha büyük uydular inşa etmekten daha ucuz

olabileceği teorisine dayanmaktadır. Bu modelin ek avantajlarından biri, uyduların üretim sürecinde yeni yetenek ekleme ve geliştirme imkân veren modüler bir sisteme sahip olmasıdır.

Uzay operasyonlarında bu türden yapılar ve onların sağladığı bu ekonomik fayda modeline doğru eğilim devam ederse, çok sayıda uzay istasyonunun gelecekte faaliyete geçtiğini görmek çok olasıdır. Bu noktada devletleri ve silahlı kuvvetlerinin tercihlerinin belirleyici olacağını söylemek yanlış olmayacaktır. Zira uzayda sürekli mevcudiyete imkân verecek olan uzay istasyonları ve onların üzerine temellendirildiği ekonomik model, küresel kapsama sahip uzay silah sistemleri kurma ve rakipleri karşısında stratejik açıdan avantajlı hale gelme fırsatını devletlere sağlamaktadır. Bu durum da imkânı ve gücü olan devletlerin dışlayabileceği bir seçenek değildir. Keza bu sistemler uzay araştırmaları alanına yeni dahil olan devletler açısından yakın zaman kadar oldukça yüksek maliyetleri sebebiyle fiilen uygulanabilir ve sürdürülebilir değildi kadar pahalıydı ancak bu durum gelişen teknoloji sebebiyle değişmeye başlamıştır. Uzay teknolojisine tam olarak sahip olmayan devletler açısından da özel sektörün uzay faaliyetlerine artan katılımı alternatif bir çözüm sağlamaktadır. Ancak bu durumun da dezavantajı tamamen kendi dışında bir ticari şirkete bağımlı hale gelmektir. Bunlar elbette, askeri uzay faaliyetleri için tek seçenek değildir; ancak yeni gelişen teknolojilerin güvenlik anlayışı ve sistemi ve temelini oluşturan varsayımları nasıl tehdit edebileceğinin iyi bir göstergesi olmaktadır. Bu durumlarda, gözlemlenebilen şey, bu yeni teknolojilerin mevcut durumu tehdit eden belirli askeri kullanımlar sunduğudur. Soğuk Savaş sırasında devletler tarafından anlaşıldığı şekliyle barışçıl amaçlar, bu yeni teknolojilerin değişime uğrattığı teknolojik varsayımlarla sınırlı kalmıştır. Bu tür değişimler, siyasi içerikle dolu yasal terimler üzerinde etkilere sahiptir ve devletler bir süre sonra, değişen koşulların da zorlamasıyla, yasal normların yeni yorumlarını benimsemek ve uygulamak zorunda ve mecburiyetinde kalmaktadırlar (Blount, 2019:13).

SONUÇ

Sonuç olarak, uzayı barışçıl amaçlarla kullanma yükümlülüğüne ilişkin devletlerin yaklaşımlarında yorumlarında zaman içerisinde değişimler ve farklılaşmalar yaşansa da uzay hukuku ve bu hukuk sisteminin temelini oluşturan 1967 tarihli Dış Uzay Antlaşması noktasında geri dönüşü olmayan noktanın aşıp aşılmadığı konusu halen tam olarak netleşmiş değildir. Devletlerin, Dış Uzay Anlaşması'nın yürürlüğe girmiş olduğu Soğuk Savaş döneminde dönemin kendine has özellikleri ve şartları sebebiyle, uzayın barışçıl amaçlarla kullanılması ve askeri kullanımının sınırlandırılması için hem siyasi hem de yasal çerçeveleri en uygun çözüm olarak gördüğü görülmektedir. Zira Soğuk Savaş döneminde yaşanan askeri rekabetin uzaya da taşınarak daha da yıkıcı hale gelmesi, her iki kamp açısından da kazanamı olmayacak bir çatışmayı tetikleyebilecek alanlara bir yenisini eklenmemesi adına bu denklemde çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu tabii uzayda askeri araçların tamamen yasaklanması ve uzayın askeri amaçlı kullanımının önlenmesi anlamına gelmemektedir. Statükonun korunması ve sürdürülmesi adına bulunan yöntem uzayın barışçıl amaçlarla kullanılması söylemi ile formüle edilmiştir. Başlıca iki süper güç olan ABD ve Sovyetler Birliği uygulama fırsatına sahip oldukları bu çözümü kendilerinin hareket serbestisini de sınırlandırmadan uygulamaya çalışmışlardır. Uzayın barışçıl kullanımı söylemi toprak kazanma ve stratejik noktaların kontrolü için yarışma haline dönmemesi için İnsanlığın Ortak Mirası, Uzayda Mülkiyet Yasağı ve Sahiplenmeme Kuralı gibi ek düzenlemelerle desteklenmiştir. Bu sayılanlara ek olarak Birleşmiş Milletler de UNCOPUOS'un Uzun Vadeli Sürdürülebilirlik Yönergeleri gibi projeleri, uzay güvenliğine katkıda bulunmaya çalışmaktadır. Ancak uzay güvenliğiyle doğrudan ilgili konularda doğrudan eylem ve iyi niyetli müzakereler olmadan, sadece barışçıl amaçlar ve barışçıl kullanım söylemleri ile tesis edilen görece istikrarın korunmasına pek de imkân olmayacağı açıktır. Bu noktada gerçek ve tatminkâr

bir ilerleme kaydedilmesi de pek olası değildir. Hâlihazırda, uzay araştırmaları ve uzayın keşfi ile ilgilenen büyük uzay aktörlerinin bu tür görüşmeleri veya müzakereleri aktif olarak engellemeye, oyalamaya ve engellemeye çalıştığı görülmektedir. Küresel düzen Soğuk Savaş sonrasında ortaya çıkan Bilgi Çağı'nda sarsılmaya devam ettikçe, bu durumun devam etmesi muhtemeldir.

Bu tüm taraflar için aslında talihsiz bir durum zira ortaya çıkan riskler oldukça yüksektir. Uzayın silahlandırılması ve uzayda kalıcı olarak bulunacak sistemleri bir kere bir devlet tarafından yörüngeye gönderildiğinde bu durumu kendisine tehdit olarak görecektir. rakiplerini aynısı yapmaya teşvik edecek ve Soğuk Savaş döneminde özellikle oldukça yüksek maliyeti sebebiyle kaçınılan uzayda silahlanma yarışı resmen başlayacaktır. Özellikle D. Trump'ın ilk döneminde kurulmasına ön ayak olduğu ABD Uzay Kuvvetleri ve 2015 yılında ABD vatandaşlarına uzayda ve gök cisimlerinde mülkiyet tesis hakkı tanıyan Uzay Yasası (Space ACT) 1967 Dış Uzay Antlaşması ile kurulan kısmi istikrarlı sistemi ve uzay hukuku düzenini tehdit etmektedir. Çin ve Hindistan gibi devletleri de aynı şeyi yapmaya ve mevcut sistemi ihlal etmeye teşvik etmektedir. Bu durum ve devlet başkanları tarafından kullanılan söylemlerin uzay güvenliği için bu kadar rahatsız edici olmasının nedenlerinden biri de budur. Bu girişimler ve faaliyetlerle uluslararası kamuoyuna verilmek istenen mesaj ise, uzay araştırmalarının sivil kullanım öncelikli ve teşvik edilen yapısının terk edilmesi ve yerine askeri bir program aracılığıyla uzay faaliyetlerine devam edilmesi zamanının geldiğidir. Bunun sonunda gelinecek nokta uzayın İnsanlığın ortak mirası ve kullanımına tahsisli bir alan olmaktan çıkarılarak güçlü olan ve hâkimiyet tesis edenin mülkiyetinde olan bir alan haline alması olacaktır. Bu haliyle Uzay Çağı'nın başlangıcında uzay keşfini barışçıl amaçlar fikrine bağlamak için kullanılan yaklaşımın tam tersidir ve bu paradigmanın da sona erdiğinin ilanıdır. Uzay Çağı'nın başlangıcında, uzayın kullanımını ve keşfini barışçıl amaçlara dair geniş bir anlayışa dayandırmanın, uzayı Soğuk Savaş çatışmasına yol açma potansiyelinden ayırmanın en iyi yolu ve en uygun çözüm olarak görülmüştür. Bundan 70 yıl sonra, bu durum fiili hareketlerle ortadan kaldırılmaya çalışılmaktadır.

ETİK BEYAN VE AÇIKLAMALAR

Etik Kurul Onay Bilgileri Beyanı

Çalışma, etik kurul izni gerektirmeyen bir çalışmadır.

Yazar Katkı Oranı Beyanı

Yazarın katkısı %100'dür

Çıkar Çatışması Beyanı

Çalışmada potansiyel bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Akbay, B. (2023). Uzak Hukuku ve Uluslararası Hukuk İlişkisinde Mevcut Sorunlara Dair Bir Analiz. *Uluslararası İktisadi ve İdari Çalışmalar Dergisi*, 1(1), 1-18.
- Balcı, Z. S. (2020). Uzak Hukuku ve Uluslararası İnsancıl Hukuk İlişkisi. *İstanbul Hukuk Mecmuası*, 78(4), 2079-2109. <https://doi.org/10.26650/mecmua.2020.78.4.0012>
- Bektaş, S. (2023). *Uluslararası Hukukta Uzaya Fırlatılan Araçların Tescili*. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Blount, P. J. (2009). Limits On Space Weapons: Incorporating the Law of War into the Corpus Juris Spatialis. In Proceedings of the 51st Colloquium on the Law of Outer Space. American Institute of Aeronautics and Astronautics. Erişim Tarihi: 10.08.2025. Erişim Adresi: <http://papers.ssrn.com/abstract=1393321>.
- Blount, P. J. (2011). Developments in Space Security and Their Legal Implications. *Law/Technology*, 44(2), 35-39.
- Blount, P.J. (2014). *Report on the Symposium*. In: Tanja Masson-Zwaan & Rafael Moro-Aguilar (Eds.), Proceedings of the International Institute of Space Law 2013 (pp. 745-748). Eleven International Publishing.
- Blount, P. J. (2017). *Sorting Out Self-Defence in Space: Understanding the Conflicting Views on Self-Defence in the EU Code of Conduct*. In: Maria Manoli & Sandy Belle Habachi (Eds.), Conflicts in Space and the Rule of Law. Montreal: McGill University.
- Blount, P. J. (2018a). *Innovating the Law: Fifty Years of the Outer Space Treaty*. In: Mahulena Hofmann & P.J. Blount (Eds.), Innovation in Outer Space: International And African Perspectives. Nomos.
- Blount, P. J. (2018b). Space Security Law. Oxford Encyclopedia of Interplanetary Science. Oxford University Press,
- Blount, P. J. (2019). The Shifting Sands of Space Security: The Politics And Law of the Peaceful Uses Of Outer Space. *Indonesian Journal of International Law*, 17(1), 1-18. <https://doi.org/10.17304/ijil.vol17.1.776>
- Blount, P. J., Wright, D., Grego, L. & Gronlund, L. (2005). *The Physics of Space Security: A Reference Manual*. Cambridge, MA: American Academy of Arts and Sciences.
- Blount, P. J. & Joanne Irene Gabrynowicz, J. I. (Ed.), (2009). USA-193: Selected Documents. National Center for Remote Sensing, Air, and Space Law.
- Cheng, B. (2000). *Properly Speaking, Only Celestial Bodies Have Been Reserved for Use Exclusively Peaceful (non-military) Purposes, but Not Outer Void Space*. In: M. N. Schmitt (Eds.), International Across The Spectrum of Conflict. Newport: Naval War College.
- Christol, C. Q. (1985). The Common Interest in the Exploration, Use and Exploitation of Outer Space for Peaceful Purposes: The Soviet-American Dilemma. *Akron Law Review*, 18(12), 193-222.
- Çakır, T. (2022). Uzak Hukuku Bağlamında “İnsanlık” ve Uluslararası Hukuk Kişiliği Meselesi. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 30(1), 371-398.
- Erdem, M. (2014). *Uzayın ve Uzay Faaliyetlerinin Hukuki Rejimi*. Ankara: Savaş Yayınevi.
- France 24 (2019). Macron Announces Creation of French Space Force. Erişim Tarihi: 10.08.2025. Erişim adresi: <https://www.france24.com/en/20190713-macron-france-space-force>
- Goswami, N. (2024). The Reorganization of China’s Space Force: Strategic and Organizational Implications. *The Diplomat*. Erişim Tarihi: 10.08.2025. Erişim adresi: <https://thediplomat.com/2024/05/the-reorganization-of-chinas-space-force-strategic-and-organizational-implications/>
- Harpley, U. L. (2024). Space Force’s Japan Component Expected to Activate in 2024. *Air&Space Forces Magazine*. Erişim Tarihi: 10.08.2025. Erişim adresi: <https://www.airandspaceforces.com/space-force-japan-component-activated-this-year/>
- Hobe, S. & Chen, K-W. (2016). *Legal Status of Outer Space and Celestial Bodies*. In: Ram S. Jakhu & Paul Stephen Dempsey (Eds.), Routledge Handbook of Space Law. Londra: Routledge.
- India Today. (2019). Mission Shakti: Read PM Narendra Modi’s Full Speech Announcing How India Took Down Satellite. Erişim Tarihi: 10.08.2025. Erişim adresi: <https://www.indiatoday.in/india/story/mission-shakti-narendra-modi-full-speech-1487838-2019-03-27>

- İnan Şimşek, A. & Atvur, S. (2021). 21. Yüzyılda Uluslararası Uzay Rejiminin İnsanlığın Ortak Mirası Temelinde Yeniden İnşası. *Alternatif Politika*, 13(3), 593-628.
- Leib, K. (2015). State Sovereignty in Space: Current Models and Possible Futures. *Astropolitics*, 13(1), 1-24.
- Lim, K & Baram, G. (2019). Iran is Mastering the Final Frontier. Foreign Policy. Erişim Tarihi: 10.08.2025. Erişim adresi: <https://foreignpolicy.com/2019/03/14/iran-is-mastering-the-final-frontier/>
- Kizuna, The Government of Japan. (2024). Protecting Space Security: A New Mission for Japan's Self-Defense Forces. Erişim Tarihi: 10.08.2025. Erişim adresi: https://www.japan.go.jp/kizuna/2024/08/protecting_space_security.html
- Lopez, C. T. (2019). Shanahan: Space No Longer Peaceful. U.S. Department of Defense. Erişim Tarihi: 10.08.2025. Erişim Adresi: <https://www.defense.gov/explore/story/Article/1810085/shanahan-space-no-longer-peaceful/>
- Lyall, F. & Larsen, P. B. (2018). *Space Law a Treatise* (2nd Edition). New York: Routledge.
- Meray, S. L. (1964). *Uzay ve Milletlerarası Hukuk: Uzay Hukukundaki İlk Adımlar*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Meray, S. L. (1967). Uzayda Devletlerin Çalışmasını Yönetecek İlkelerle İlişkin Anlaşma. *AÜSBF Dergisi*, 22(1), 33-53.
- Moltz, J. C. (2008). *The Politics of Space Security: Strategic Restraint and the Pursuit of National Interests*. Stanford, CA: Stanford Security Studies.
- Pazarcı, H. (1981). *Pozitif Uzay Hukuku ve Bugünkü Sorunları*. Seha L. Meray'a Armağan (pp.223-250). Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Schellekens, J. (2008). *The Legality of Antisatellite ASAT Weapons*. Leiden: LLM Public International Law-University of Leiden. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.16293.32488>
- Smith, M. (2018). Trump Upstages SPD-3 With Space Force Announcement. Space Policy Online. Erişim Tarihi: 10.08.2025. Erişim Adresi: <https://spacepolicyonline.com/news/trump-upstages-spd-3-with-space-force-announcement/>
- Tütüncü, A. (1999). Uzay Hukuku ve Uzaydaki Faaliyetlerin Gelişmesiyle İlgili Milletlerarası Sistemin Yapısı, Düzenlediği İlişkiler ve Dayandığı Esaslara Genel Bir Bakış. *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*, 19(1-2), 979-989.
- Tronchetti, F. (2012). *A Soft Law Approach to Prevent the Weaponisation of Outer Space*. In: I. Marboe (Eds.), *Soft Law in Outer Space: The Function of Non-Binding Norms in International Space Law* (pp. 361-386). Viyana: Böhlau Verlag.
- Tronchetti, F. (2013). *Fundamentals of Space Law and Policy*. New York: Springer.
- Yamaguchi, M. (2020). Japan to Set up its Own Space Force. The Australian. Erişim Tarihi: 10.08.2025. Erişim Adresi: <https://www.theaustralian.com.au/world/japan-to-set-up-its-own-space-force/news-story/9a005c0707953584e94539be2ea8813f>